

času popolnoma romanizirana in je izgubila kulturno samostojnost in originalnost, ki jo je v grški dobi še ohranila.

Arheologe, zgodovinarje in filologe čaka v Anatoliji še zelo mnogo dela. Dežela je raziskana le toliko, da poznamo problematiko in vemo, v katero smer moramo raziskovati.

Delo H. Metzgerja je pisano v jasnem, vsakomur razumljivem jeziku. Laik, ki mu je knjiga namenjena, dobi lep pregled razvoja anatolskih kultur. Tekst odlično dopolnjujejo številne lepe ilustracije.

Knjigo ima Katedra za staro orientalistiko Seminarja za primerjalno jezikoslovje in orientalistiko Filozofske fakultete v Ljubljani.

Marko Urbanija

Reicke, B.: »Neutestamentliche Zeitgeschichte.« 2. verbesserte Aufl. Berlin, Walter de Gruyter & Co. 246 str. 5 zemlj. 8°. De Gruyter Lehrbuch.

Delo bi moralo pravzaprav iziti v zbirki teoloških priročnikov (Sammlung Töpelmann). Ta zbirka pa se je l. 1968 združila z zbirko priročnikov s področja humanističnih ved »De Gruyter Lehrbuch« in delo Bo Reickeja je tako izšlo v tej zbirki.

Namen dela je, da poda kratek in izčrpen pregled judovske politične in verske zgodovine od konca babilonske sužnosti do konca 1. stol. n. e.

Pisanje zgodovine judovstva v času helenizma in zgodovine zgodnjega krščanstva je pravzaprav zelo občutljivo in zapleteno področje. V teh 600 letih so nastajali pogoji za vznik krščanstva in v 1. stol. se je krščanstvo že utrdilo v rimskem imperiju. Kakšen vpliv je imelo krščanstvo na kasnejši razvoj evropske kulture, ni potrebno razlagati. In prav zaradi tega je bilo krščanstvo in njegov nastanek eno od področij, na katerem so se spopadale in se še vedno spopadajo vse mogoče ideologije, napredne in konzervativne. Tu srečamo vso pahljačo preučevalcev krščanstva, od skrajnih ideoloških fanatikov, ki hočejo imeti za vsako ceno prav, do skeptikov, ki menijo: ignoramus et ignorabimus. Vire uporabljajo po svoje, odvisno od usmerjenosti, jih obdelujejo bolj ali manj objektivno in jih kombinirajo tako, da podpirajo njihovo tezo. Malo je res objektivnih znanstvenikov, ki vse vire obravnavajo enako kritično in ne dajejo tem ali onim virom nezaslužene prednosti ali pomena.

Bo Reicke se je teh nevarnosti gotovo zavedal in ker je delo pravzaprav priročnik, je podal samo to, kar je res objektivno izpričano. Nejasne dogodke in še neraziskane probleme označi kot take in se skuša izogniti vsakim negotovim spekulacijam.

Delo je razdeljeno na 6 poglavij. Vsako poglavje najprej podaja pregled političnih dogodkov določenega obdobja, potem označi vpliv teh dogodkov na judovstvo oz. krščanstvo, ter vpliv raznih helenističnih duhovnih struj na obe verstvi.

I. Judje pod perzijsko nadvlado (539—332 pr. n. e.).

To poglavje obravnava političen položaj Judov v perzijski državi, gradnjo drugega templja v Jeruzalemu, ponovno obnovo ortodoksnega judovstva v času Ezre in Nehemije in samaritansko shizmo. Perzijsko verstvo je vplivalo na judovsko z dualizmom, s pojmovanjem nebes kot kraljevskega dvora, s pojmovanjem božjega odrešenika.

II. Judje pod helenističnimi vladarji (332—142 pr. n. e.).

Judje so bili najprej pod oblastjo Ptolomejcev in uživali so precejšnjo avtonomijo. Leta 200 pa so prišli pod oblast Selevkidov. Pričel se je pritisk nasilne helenizacije, ki je sprožil makabejski upor in leta 142 je bila Judeja svobodna. Avtor dobro prikazuje, kako je vrsta mednarodnih faktorjev zelo pomagala Judom v boju proti Selevkidom in Antiohidom.

III. Hasmonejska država (142—63 pr. n. e.).

V času hasmonejskega kraljestva je judovska država dosegla obseg Davidove in Salomoneve države. Vendar tudi samostojnost ni mogla varovati

Jude pred helenizacijo. Skozi vso hasmonejsko dobo se vlečejo boji med ortodoksnim in helenističnim stroju.

IV. Palestina pod Rimljani in pod Herodom (64 pr. n. e. — 4 n. e.).

Četrto poglavje prikazuje čas rimske okupacije, boje za oblast v rimski državi, in vladavino Heroda I. Ta je bil po Salomonu najmočnejši judovski vladar. Poglavju je dodan kratek pregled problematike Jezusovega rojstva. Avtor meni, da je po vseh ohranjenih podatkih najverjetneje, da je bil rojen 1. 4. pr. n. e.

V. Palestina v času Jezusa in apostolov (4—66 n. e.).

Judeja je ohranila tudi po smrti Heroda I. precejšnjo versko in administrativno svobodo. Avtor opisuje ustroj judovskega duhovništva, velikega zbora, verske stranke (farizeji, saduceji, eseni), ter politično in versko vzdušje tega časa. Precej obširno obdela problematiko sojenja Jezusu v zvezi z rimsko in judovsko zakonodajo, izvršitev obsodbe, ter problematiko zgodovine prvotne cerkve (»Urkirche«). Pri tem se omejuje le na dogodke, ki jih lahko neposredno poveže z nebibličnimi zgodovinskimi viri. Kratko prikaže tudi nastanek raznih patriotskih in zelotskih gibanj, ki so bila reakcija na rimsko vladavino in so povzročila veliki upor leta 66.

VI. Rimski imperij v času Jezusa in apostolov (4—66 n. e.).

To poglavje zanimivo, lahko bi celo rekli napeto, opisuje dogodke in razmere v rimskem imperiju v času od Avgusta do Neronove smrti in se neposredno nadaljuje v

VII. Rimski imperij v času učencev apostolov (67—ca. 100 n. e.), kjer je opisana zgodovina imperija od Vespazijana do pričetka Trajanove vladavine. Palestina postane rimska provinca, središče krščanstva se prenese iz Jeruzalema v Rim. Od tu se širi še v zahodne predele cesarstva. Odlično je prikazana povezanost krščanskih občin z judovskimi. Krščanstvo so Rimljani namreč obravnavali kot judovsko sekto, kar je njegovo širjenje zelo olajšalo.

Kot smo že dejali, delo skuša biti, kolikor je mogoče objektivno, uporabljati le zanesljive zgodovinske vire, izogiba se negotovim spekulacijam in se omejuje le na bistvena dejstva. Je solidno in bo vsakomur, ne le teologu, zanesljiv vodič skozi labirint dogajanj v Palestini od konca babilonske sužnosti do konca 1. stol. n. e.

Na koncu knjige je za vsako poglavje dodana bibliografija osnovnih del (str. 238—247), podoben indeks (str. 248—257) in pet zemljevidov.

Knjigo ima, Arheološki seminar Filozofske fakultete v Ljubljani.

Marko Urbanija

Anto Babić, *Iz istorije srednjovekovne Bosne*, Sarajevo, 1972, str. 325.

Bosanska kulturna javnost se je oddolžila Antu Babiću za pomembno znanstveno delo ob njegovi sedemdesetletnici s ponovno izdajo nekaterih njegovih študij in razprav. Mislim, da je pri nas malo zgodovinarjev, katerih dela se po nekaj letih ali desetletjih ponatiskujejo. Babićeva zbrana dela izdana pod naslovom »Iz istorije srednjovekovne Bosne« ohranjajo znanstveno aktualnost in predstavljajo trdno oporo za nadaljnje raziskave dokaj temne bosenske preteklosti.

S kratkim poročilom o vsebini njegovega zbranega dela pa bi se poklonili njegovemu spominu. Dokaj nepričakovano je tudi nas slovenske zgodovinarje pretresla novica, da je 12. januarja 1974 umrl starosta bosanskih zgodovinarjev Anto Babić. Povojni generaciji zgodovinarjev je gotovo dobro znano njegovo ime. Njegov učbenik »Istorija naroda FNRJ — srednji vek« (izšel l. 1946) je bil v prvih povojnih letih pravzaprav edini, z marksističnega stališča pisan priručnik za pouk zgodovine.

Anto Babić je bil rojen v bližini Travnika leta 1899. Končal je zgodovinski študij na filozofski fakulteti v Zagrebu. Služboval je v raznih krajih,